

MIGUEL POURIER

A C A D E M Y

Beleid Dyscalculie & Rekenproblemen

2018-2021

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Inleiding	2
Wat is Dyscalculie	2
2.1 Definities	2
2.2 Soorten dyscalculie	2
Wat zijn rekenproblemen?	3
Dyscalculie en rekenproblemen in het voortgezet onderwijs	4
4.1 Kenmerken van dyscalculie en rekenproblemen in het voortgezet onderwijs	4
4.2 Mogelijke gevolgen	4
Visie van MPA	5
Screenen en testen op dyscalculie en rekenproblemen	6
Dyscalculieverklaring	6
Dyscalculie en ernstige rekenproblemen en de rekentoets	6
Begeleidingsmogelijkheden	8
Faciliteiten op school	8
Toetsen	9
Algemene faciliteiten	9
Examens	9
BIJLAGE 1	10
STAPPENPLAN AANMELDING REKENPROBLEMEN & DYSCALCULIE	10
Bijlage 2	11
Format dossiervorming tbv deelname aan de ER-toets	11
Bijlage 3	13
CHECKLIST REKENPROBLEMEN DYSCALCULIE	13
Bijlage 4	14
TOESTEMMINGSBRIEF OUDER(S) / VEZORGER(S) EN LEERLING VOOR DEELNAME ER-TOETS	14

1. Inleiding

Dit is het beleid dat Miguel Pourier Academy heeft opgesteld voor dyscalculie en rekenproblemen. Hierin wordt beschreven wat dyscalculie is en wat rekenproblemen zijn, maar ook wat de eventuele gevolgen hiervan kunnen zijn voor de leerling binnen het voortgezet onderwijs.

Er worden op MPA diverse faciliteiten geboden waarmee de problemen die leerlingen met dyscalculie of rekenproblemen ervaren, (deels) kunnen worden gecompenseerd, gemedieerd en gedispenseerd. Hierbij is het bij mogelijke aanpassingen die door zouden moeten werken naar het examen, wel van belang dat de school in het bezit is van de benodigde verklaringen zodat de leerlingen ook bij examens van deze faciliteiten gebruik kunnen maken.

Dit protocol is gebaseerd op het Protocol Ernstige Reken- Wiskunde problemen en Dyscalculie voor het vo (hier verder ERWD2 genoemd), dat in opdracht van het Ministerie OCW is geschreven en aan alle vo-scholen in Nederland is gestuurd. Daarnaast is dit protocol gebaseerd op (onderzoeks)literatuur van Prof. Dr. Hans van Luit en Prof. Annemie Desoete.

Waar in het protocol dyscalculie en rekenproblemen gesproken wordt over ouders, wordt ouder(s)/verzorger(s) bedoeld. Om de leesbaarheid van het protocol te vergroten is er voor gekozen om te kiezen voor het woord ouders waar ouder(s)/verzorger(s) gelezen kan worden. Tevens geldt dat er gesproken wordt over 'hij' als het gaat om een leerling met dyscalculie of rekenproblemen. Uiteraard wordt hier zowel hij als zij bedoeld.

2. Wat is Dyscalculie

2.1 Definities

Vanuit de literatuur blijkt er geen eenduidige visie op de definitie van dyscalculie te bestaan. De twee meest gebruikte definities zijn:

Dyscalculie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen met het aanleren en het vlot / accuraat oproepen / toepassen van reken-wiskundekennis (feiten / afspraken).
(Ruijsenaers & van Luit)

Er is sprake van dyscalculie als ernstige reken-wiskunde problemen ontstaan ondanks tijdig ingrijpen, deskundige begeleiding en zorgvuldige pogingen tot afstemming. De problemen blijken hardnekkig te zijn. De reken-wiskundige ontwikkeling van de leerling wordt waarschijnlijk belemmerd door kindfactoren.' (protocol ERWD)

Dyscalculie is een complexe stoornis omdat bij rekenen meer hersengebieden worden gebruikt, waaronder ook het taalcentrum.

Het gaat bij dyscalculie om een ernstige achterstand die tevens hardnekkig is, ondanks voldoende gelegenheid tot leren. Er is een discrepantie te zien tussen de ontwikkeling van de leerling in het algemeen en zijn reken-wiskundige ontwikkeling.

2.2 Soorten dyscalculie

Vaak vertoont een leerling kenmerken van twee of drie vormen. De drie vormen van dyscalculie die kunnen worden onderscheiden, zijn:

1. Visueel-ruimtelijke type

- Problemen met het plaatsen van cijfers in de getallenrij;
- hardnekkige problemen met het opschrijven van grote getallen (plaatsverwisselingen); - problemen met onderdelen waarbij ruimtelijk inzicht en kennis van ruimtelijke begrippen van belang is (meetkunde).

2. Procedurele type

- Veel fouten in de uitvoering van rekenprocedures;
- achterstand in het begrip van rekenprocedures;
- moeite met de volgorde van de stappen die bij complexe berekeningen moeten worden uitgevoerd.

3. Verbaal geheugen-type

- Traag rekenen, waarbij eenvoudige sommetjes (optellen en aftrekken tot twintig en de tafels van vermenigvuldiging) niet gememoriseerd zijn;
- als de antwoorden uit het geheugen worden gehaald (niet worden berekend) worden er veel fouten gemaakt.

Een andere vorm die vaak minder beschreven wordt in de literatuur maar tevens erg belangrijk is, is de **getalkennisdyscalculie**. Hierbij is er gebrek aan basaal inzicht in getallen. De inhoud van een bepaald getal is voor deze kinderen onduidelijk.

- moeite met indelen van getallen in eenheden, tientallen, honderdtallen etc.
- vergelijken en ordenen van getallen is lastig.
- meetkunde is een grote uitdaging.

3. Wat zijn rekenproblemen?

Om een definitie van rekenproblemen te kunnen geven, is eerst een definitie van de vaardigheid rekenen nodig: Rekenen is een proces waarin een realiteit (of een abstractie daarvan) wordt geordend of herordend met behulp van op inzicht berustende denkhandelingen, welke ordening in principe is te kwantificeren en die toelaat om er (logische) operaties op uit te voeren dan wel uit af te leiden. *(Ruijssenaers & van Luit)*

Met de inhoud van het vak rekenen bedoelen we de referentieniveaus, waarin beschreven staat wat leerlingen moeten kennen en kunnen op verschillende momenten in hun schoolloopbaan.

Rekenproblemen zijn dus problemen met het uitvoeren van denkhandelingen in de informatieverwerking en het probleemoplossingsproces of problemen met het leren tellen, het vlot en foutloos omgaan met rekenfeiten, hoeveelheidbegrippen en –relaties, of problemen in het inzicht en logisch denken. *(Ruijssenaers & van Luit)*

Ernstige rekenproblemen kunnen ontstaan wanneer onvoldoende afstemming wordt gerealiseerd tussen het rekenonderwijs en de onderwijsbehoeften van de leerling. *(Protocol ERWD2)*

Rekenproblemen zijn dus te remediëren, begeleiding richt zich vooral op het herstellen van hiaten en het vergroten van het zelfvertrouwen van de leerling.

4. Dyscalculie en rekenproblemen in het voortgezet onderwijs

4.1 Kenmerken van dyscalculie en rekenproblemen in het voortgezet onderwijs

Het is niet eenvoudig om vast te stellen of er sprake is (ernstige) rekenproblemen of van dyscalculie. Het verschil zit vooral in de hardnekkigheid van de problematiek en of de problemen die de leerling ervaart, te herstellen zijn of didactisch resistent zijn.

Problematiek die leerlingen met rekenproblemen en dyscalculie ervaren zijn:

De leerling

- gebruikt simpele procedures (blijft bijvoorbeeld lang op de vingers tellen).
- maakt veel fouten in een stapsgewijze aanpak.
- heeft problemen met de volgorde van de te nemen stappen bij een bepaalde strategie.
- kan geen associaties maken met eerder opgedane kennis.
- heeft problemen met de plaats van getallen.
- maakt veelvuldig omkeringen van getallen.
- kan geen betekenis geven aan hoeveelheden.
- heeft moeite met het lezen en interpreteren van getallen.
- heeft moeite met het lezen, schrijven en interpreteren van operatiesymbolen.
- heeft moeite met getalstructuren en getalkennis.
- heeft moeite met domeinspecifieke kennis.
- heeft moeite met mentale representaties van hoeveelheden.

Elke leerling met rekenproblemen of dyscalculie heeft zijn eigen specifieke kenmerken, waardoor begeleiding van deze leerlingen maatwerk is.

Begeleiding bij dyscalculie is gericht op het snel leren werken met hulpmiddelen en het leren werken met andere remediërende, compenserende en dispenserende maatregelen uit het begeleidingsplan.

Begeleiding bij rekenproblemen is gericht op het herstellen van hiaten.

4.2 Mogelijke gevolgen

Dyscalculie kan leiden tot allerlei beperkingen en extra last in het dagelijks leven, ook op school: Denk bijvoorbeeld aan het niet vlot met geld kunnen omgaan bij het afrekenen in de pauze, het niet goed kunnen gebruiken van het lesrooster met tijden (en wijzigingen) en problemen met klokkijken.

Wanneer dyscalculie niet tijdig wordt herkend, kan er een verkeerd beeld ontstaan van de capaciteiten van de leerling en de achtergrond van de rekenproblemen. Een leerling kan daardoor onnodig veel moeilijkheden ondervinden bij het uitvoeren van rekenbewerkingen, het leren van wiskunde en andere vakken. Als alle inspanningen van de leerling weinig vooruitgang en weinig succeservaringen tot gevolg hebben, kan dat zorgen voor sterke demotivatie en veel frustratie. Hierdoor kan de leerling emotionele problemen ontwikkelen, zoals bijvoorbeeld gebrek aan zelfvertrouwen, negatief zelfbeeld, faalangst, depressiviteit of gedragsproblemen.

Leerlingen met dyscalculie kunnen de motivatie voor het leren verliezen, want de inzet voor het leren van rekenvakken leidt tot minder resultaten dan verwacht en gehoopt.

De gevolgen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling kunnen zijn, dat de leerling met dyscalculie spanningen ervaart, faalangst ontwikkelt en verlies van zelfwaardering/eigenwaarde heeft.

5. Visie van MPA

Durven

Leerlingen en docenten durven initiatief te tonen, te experimenteren en uit te blinken. Wij geloven dat iedereen van nature op zoek is naar kennis en uitdagingen. Dit idee staat dan ook aan de basis van onze didactische uitgangspunten. Ons motto 'Proactive Education Beyond Boundaries' inspireert ons dagelijks handelen. Onze docenten zijn betrokken, hebben passie voor hun vak en willen dit overbrengen aan leerlingen en collega's. Op Miguel Pourier Academy is ondernemerschap, een onderzoekende houding en "out-of-the box" denken de norm.

Leren

Miguel Pourier Academy wil leerlingen zo actief en zelfstandig mogelijk laten leren over zichzelf, over anderen en over de wereld. Persoonlijke aandacht, leren hoe en wat je het liefste leert, zelfreflectie, verantwoordelijkheidsgevoel en een kritische blik zijn hierbij essentieel. Wij zien het als onze opdracht leerlingen de best mogelijke toekomstkansen te bieden en wij bereiden hen op gedegen wijze voor op het eindexamen. In ons onderwijs nemen wetenschap, onderwijstechnologie en talentontwikkeling een prominente plaats in. De lessen sluiten aan bij de belevingswereld van de leerling en bij de snel groeiende digitale wereld om ons heen. Het leerklimaat op Miguel Pourier Academy is daardoor open, laagdrempelig, eigentijds en inspirerend.

Tweetalig

Onze kinderen groeien op in een wereld die steeds kleiner wordt. Tweetalig onderwijs is hierbij een duidelijk middel om die wereld met gemak te betreden. Bij veel studies in Nederland is het goed en snel kunnen lezen en schrijven van het Engels belangrijk. Colleges worden vaak in het Engels gegeven en steeds meer studieboeken verschijnen in de Engelse taal. Ook vervolgoopleidingen in het buitenland zijn voor leerlingen, die tweetalig onderwijs hebben gevolgd, makkelijker te doorlopen. Naast het studeren komt ook werken op verschillende plekken ter wereld dichterbij. Engels is tenslotte relatief de meest inzetbare wereldtaal.

Toegepast op het dyscalculiebeleid betekent dit:

Durven: Het "out-of-the-box" denken is van groot belang. Op welke manier kunnen we de leerlingen wel dingen bijbrengen. Als het op de conventionele manier niet lukt dan moet het op een andere manier. Daarnaast wordt onder dit kopje de zelfstandigheid van leerlingen gestimuleerd en het nemen van initiatieven. Met het oog op dyscalculie is het van belang om als school te kijken waar wij dit nog meer kunnen stimuleren bij leerlingen die rekenmoeilijkheden laten zien.

Leren: Aansluiten bij de belevingswereld, het vergroten van de zelfstandigheid en leren op de manier die bij je past zijn uitgangspunten waarbij wij trachten om kinderen met dyscalculie en rekenproblemen zo goed mogelijk te begeleiden. Daarnaast leren we de leerling dat ze accepteren dat ze dyscalculie hebben en dat zij leren om hiermee om te gaan

Tweetalig: Wanneer een leerling dyscalculie of rekenproblemen heeft en graag in een niet-Nederlandstalig land zou willen gaan studeren heeft vaak de taal minder eigen gemaakt. Door de tweetaligheid zo vroeg mogelijk te stimuleren wordt de overgang naar een studie makkelijker gemaakt zodat de aandacht naar andere vakgebieden kan gaan.

De mate waarin en de manier waarop leerlingen met dyscalculie last hebben van hun beperking verschilt van leerling tot leerling. De faciliteiten waarvan de leerlingen gebruik kunnen en mogen maken, zijn dus niet voor iedereen gelijk. Uitgangspunten daarbij zijn:

- leerlingen doen zoveel mogelijk op de normale manier mee aan lessen en toetsen,
- leerlingen zo zelfstandig mogelijk maken: hulpmiddelen zijn toegestaan waar mogelijk en doel is dat leerlingen zo min mogelijk afhankelijk zijn van deze hulpmiddelen.
- leerlingen aan te laten geven wat wel en niet voor hen werkt

Per leerling wordt vastgelegd (bijvoorbeeld op een dyscalculiepas) van welke faciliteiten en/of compenserende middelen zij gebruik mogen maken. De actuele wetgeving rondom dyscalculie zal leidend zijn bij het nemen van deze besluiten.

6. Screenen en testen op dyscalculie en rekenproblemen

Op Curaçao is het screenen en diagnosticeren van dyscalculie en rekenproblemen lastiger te bewerkstelligen dan in Nederland. Niet alle psychologie praktijken mogen deze diagnose stellen. De wachtlijsten kunnen dan langer zijn. Als het dyscalculieonderzoek geen onderdeel uitmaakt van een breed psychodiagnostisch onderzoek komen ouders niet in aanmerking voor vergoeding door de ziektekostenverzekering.

Het protocol ERWD2 adviseert om in het vo alleen in de eerste twee leerjaren waar nodig een psychodiagnostisch onderzoek te laten uitvoeren om eventueel dyscalculie vast te stellen. Daarvoor krijgen alle leerlingen in klas 1 en 2 rekenlessen aangeboden en kunnen er aanvullende testen gedaan worden wanneer het startniveau niet duidelijk is vanuit de voorgeschiedenis. Wanneer de lessen, een eventuele aanvullende test en de basisschoolgegevens dyscalculie vermoeden, wordt een psychodiagnostisch onderzoek geadviseerd.

Rekenproblemen worden in de rekenlessen geremedieerd.

7. Dyscalculieverklaring

Een dyscalculieverklaring dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- er moet duidelijk in worden aangegeven op basis waarvan dyscalculie is vastgesteld (waar loopt de leerling precies tegen aan?);
- er moeten adviezen voor ondersteuning in zijn opgenomen;
- het moet ondertekend zijn door een bevoegd deskundige.

In de dyscalculieverklaring wordt vaak verwezen naar het onderzoeksverslag. Het MPA wil dan ook graag zowel het onderzoeksrapport als de dyscalculieverklaring (van ouders/verzorgers) ontvangen, zodat deze in het leerlingdossier kunnen worden bewaard. Hier staan vaak nog meer adviezen en een uitgebreide uitleg van het onderzoek in tezamen met de conclusie waar de school veel informatie uit kan halen.

Wanneer er bij een leerling sprake is van dyscalculie, wordt dit vermeld onder kenmerken van de leerling in Parnassys. Zo kan elke docent zien bij welke leerling dyscalculie is vastgesteld. Tevens wordt de verklaring in Parnassys opgenomen zodat het als bewijs kan dienen bij bijvoorbeeld een aanvraag voor extra voorzieningen bij een examen.

8. Dyscalculie en ernstige rekenproblemen en de rekentoets

Op het moment van het opstellen van dit beleid wordt in Nederland standaard de rekentoets afgenomen. Echter is er tot en met het schooljaar 2018-2019 in ieder geval besloten om de rekentoets nog niet op de BES-eilanden af te nemen. Om die reden is het onderstaande in dat schooljaar nog niet van toepassing en zullen deze afspraken en voorwaarden pas gaan gelden wanneer besloten wordt om de rekentoets toch af te nemen op de BES-eilanden.

Vanaf het schooljaar 2015/2016 hebben leerlingen met een dyscalculieverklaring de mogelijkheid om een aangepaste rekentoets te maken: de 2ER toets (voor vmbo) en de 3ER toets (voor havo en vwo). De aangepaste rekentoets bevat ten opzichte van 3F resp. 2F eenvoudiger opgaven. Bij de aangepaste rekentoets mag de leerling bij alle opgaven een rekenmachine gebruiken. Dat kan de ingebouwde rekenmachine zijn, de leerling mag ook een eigen rekenmachine gebruiken.

Bij de aangepaste rekentoets mag de leerling bij alle opgaven de door CvTE vastgestelde reken-/formulekaart gebruiken. De afnametijd voor de aangepaste rekentoets is zo vastgesteld dat de leerling meer tijd wordt gegund. Deze extra tijd zit in de toetstijd verdisconteerd.

Als voorwaarde voor deelname aan de aangepaste rekentoets gelden drie voorwaarden:

- a In het voortraject in het onderwijs is vastgesteld dat door dyscalculie of ernstige rekenproblemen de eisen van de standaardtoets niet haalbaar zijn, ook niet nadat in dat voortraject sprake was van remediëring en daarbij behorende extra inspanning (oefening) door de leerling.
- b voorafgaand aan de afname van de aangepaste toets is door de school een trainingstraject geboden, gericht op de aangepaste afname, en dat traject is ook door de leerling met extra inspanning (oefening) gevolgd.
- c er is een goed toegankelijk dossier van de leerling waarin de onderdelen 1 en 2 zijn beschreven.

Een dyscalculieverklaring is géén voorwaarde voor toelating tot de ER-toets maar kan wel aan de basis liggen van het traject genoemd onder 1. Als de school (wellicht mede vanuit PO) beschikt over informatie over het gevolgde remediëringstraject, dan hoeft niet alsnog een dyscalculieverklaring te worden verkregen.

Een leerling met een dyscalculieverklaring die niet de aangepaste rekentoets maakt, maar aan enkele aanpassingen in de wijze van examinering genoeg heeft, kan – net als de leerling met dyslexie – een (iets) andere wijze van examinering aanvragen (tijdverlenging en rekenkaart). In dit geval is de dyscalculieverklaring een voorwaarde.

Vanaf schooljaar 2015-2016 zal op de resultatenlijst een melding gemaakt worden van deelname aan de aangepaste rekentoets.

Samengevat:

	ER-toets	Gewone rekentoets met hulpmiddelen
Voor welke leerling?	Leerlingen met ernstige rekenproblemen of dyscalculie	Leerlingen met dyscalculieverklaring

Dyscalculieverklaring vereist?	Nee	Ja
Gebruik rekenmachine	Ja, bij elke opgave. computerrekenmachine of eigen rekenmachine	Alleen bij opgaven waarbij de computerrekenmachine is toegestaan.
Gebruik rekenkaart	Ja, CvTE rekenkaart. Deze kaart is ook toegestaan bij CEvakken waar gerekend wordt.	Ja, CvTE rekenkaart. Deze kaart is ook toegestaan bij CE-vakken waar gerekend wordt.
Extra tijd	Zit ingebouwd in de toets. Nog maximaal 30 minuten extra tijd toegestaan op basis van andere verklaring dan dyscalculie.	Maximaal 30 minuten extra tijd op basis van dyscalculieverklaring.
Consequenties leerling	Vooralsnog gelden er voor leerlingen die de ER toets hebben gemaakt geen beperkingen in de doorstroommogelijkheden	Nee

9. Begeleidingsmogelijkheden

Begeleidingsmogelijkheden worden gebaseerd op het onderzoeksverslag. In een gesprek met leerling, ouder(s) en rekenspecialist, wordt gekeken welke begeleiding school kan bieden. Het leren omgaan met dyscalculie zien we als een gedeelde verantwoordelijkheid: waar mogelijk zullen we de ouder(s) betrekken bij het geven van begeleiding, zoals bijvoorbeeld het verzorgen van de pre-teaching thuis. Een leerling kan ook ingeschreven worden bij de extra huiswerkbegeleiding die we als school bieden zodat een leerling nog geholpen kan worden door onze leerkrachten.

Indien een leerling uit klas 1 of 2 extra begeleiding nodig heeft in verband met zijn/haar dyscalculie of ernstige rekenproblemen kan er extra begeleiding gegeven worden. Deze begeleiding wordt verzorgd door de gedragspecialist, indien er een hulpvraag vanuit het team en leerlingen hiertoe is. Tijdens deze begeleiding kan er aandacht besteed worden aan:

- het maken van een opzoekboekje
- plannen / structuur
- leren omgaan met hulpmiddelen
- stappenplannen

Begeleiding wordt gegeven in periodes van ongeveer acht weken. Tijdens een periode (en ook daarna) wordt gekeken of de leerling nog extra hulp nodig heeft of dat de leerling voldoende handvatten heeft om het zelfstandig te proberen.

10. Faciliteiten op school

De wetgeving over mogelijke faciliteiten verandert regelmatig. Het dyscalculiebeleid wordt hierop dan aangepast. Wij bieden alleen begeleiding binnen de geldende regelgeving.

Faciliteiten met betrekking tot dyscalculie op school gelden uitsluitend voor die leerlingen, van wie de school een geldige dyscalculieverklaring ontvangen heeft. Een geldige dyscalculieverklaring is

gebaseerd op een diagnostisch onderzoek en mag alleen afgegeven worden door een erkende psycholoog of een orthopedagoog-generalist. De school bepaalt welke faciliteiten worden verleend, op basis van de dyscalculieverklaring en het advies van de orthopedagoog. Per leerling wordt afgewogen welke faciliteiten de school kan bieden en welke voor de leerling daadwerkelijk noodzakelijk zijn. Deze faciliteiten worden vastgelegd op een persoonlijke dyscalculiekaart voor de leerling.

Toetsen

- Onder toetsen wordt verstaan: so's, proefwerken, tentamens en examens. Dyscalculische leerlingen geven met "DC" op het proefwerkblad zelf aan dat ze in het bezit zijn van een geldige dyscalculieverklaring.
- Extra tijd: Leerlingen met een dyscalculieverklaring hebben recht op 20% extra tijd voor toetsen voor de vakken waarin rekenvaardigheden worden getoetst. Praktisch gezien is het echter niet altijd haalbaar om deze extra tijd te geven. Mogelijkheden om dit op te lossen zijn minder opgaven voor leerlingen met dyscalculie of de algehele tijdsduur voor de toets te verkorten, waardoor er extra tijd voor de leerling met dyscalculie overblijft.
- Rekenmachine is toegestaan wanneer ouders specifiek toestemming hebben gegeven en op de hoogte zijn van eventuele consequenties bij eindexamens en de rekentoets die hierbij hoort.
- Indien nodig en vermeld in het dossier van de leerling: extra hulpmiddelen toestaan, bijvoorbeeld onderzoekboekje. Er wordt gestreefd naar zoveel mogelijk maatwerk.

Beoordeling rekenfouten:

- Wanneer een leerling met een dyscalculieverklaring inzicht laat zien, dan rekenfouten niet tellen.
- Reken een rekenfout maar één keer en reken door met het foutief gegeven antwoord.
- Leerlingen die tijdens de begeleidingsles een opzoekboekje hebben gemaakt mogen deze, na overleg met de desbetreffende docent, ook als naslagwerk gebruiken tijdens de toets. De docent bepaalt in overleg met het zorgteam hoe lang een leerling gebruik mag maken van dit naslagwerk. Dit naslagwerk mag niet gebruikt worden bij het CE-examen. Bij het CE-examen zijn de CvTE-rekenkaarten toegestaan.

Algemene faciliteiten

- Aantekeningen of uitwerkingen op papier geven of laten kopiëren van een andere leerling die netjes en nauwkeurig werkt.
- Powerpoint van het digitale schoolbord versturen via e-mail. Leerling neemt initiatief en mailt de betreffende docent dit op te sturen.

Examens

- Recht op tijdsverlenging van 20% bij vakken waar rekenvaardigheid wordt getoetst.
- Recht op maken van ER-toets (aangepaste rekentoets). Dit wordt in overleg tussen leerling, ouders en rekenspecialist vastgesteld.
- Mogelijkheid om te kiezen voor de Rekentoets met extra voorzieningen.

BIJLAGE 1

STAPPENPLAN AANMELDING REKENPROBLEMEN & DYSCALCULIE

Stappen	Verantwoorde-lijke	Actie	Tijd
Stap 1 Het onderwijsteam loopt aan het begin van het jaar alle leerlingen met ERWD-problematiek door.	zorgteam	ERWD-leerlingen worden allemaal besproken: welke begeleiding is er dit schooljaar nodig?	aug
Stap 2 Alle leerlingen maken instaptoets van de rekenmethode	Rekendocent	Rekendocent bekijkt de toetsresultaten en geeft de leerlingen door die uitvallen aan het zorgteam	Voor de herfstvakantie
Stap 3a Leerling scoort extreem onvoldoende	Zorgteam	Zorgteam bekijkt het dossier van de leerling en stelt ouders en mentor op de hoogte.	
Stap 3b Aanmelding van leerling via checklist Toestemming van ouder(s)/verzorger(s)	Mentor	Inleveren checklist ingevuld door de verschillende docenten + eventueel kopie van toetsen.	Na herfstvakantie
Stap 4 Verwijzing naar psycholoog voor dyscalculieonderzoek	Zorgteam	toevoegen belangrijke informatie en resultaten aan de verwijzing	Na herfstvakantie
Stap 5 Ouders naar huisarts	Ouders	verwijzing aanvragen bij de huisarts met de verwijzing van school.	
Stap 6 Onderzoek en vervolg	Orthopedagoog Zorgteam en leerkrachten	<u>1. geen actie</u> Terugkoppeling naar ouders en school in het onderzoeksrapport - geen dyscalculie (andere oorzaken problematiek) <u>2. extra begeleiding</u> bij gedragspecialist of in de les. Indien dyscalculie is gediagnosticeerd	

Bijlage 2

Format dossiervorming tbv deelname aan de ER-toets

N.B. Dit voorbeelddossier is tot stand gekomen door gebruik te maken van informatie en advies van diverse scholen en diverse handelingsplannen die gebruikt worden op de scholen. Dit voorbeelddossier dient puur ter illustratie van hoe een dossier eruit zou kunnen zien en heeft nadrukkelijk *niet* de status van een officieel dossier zoals door de scholen opgesteld zou moeten worden.

Leerlinggegevens

Naam leerling	
Klas	
Naam mentor/zorgcoördinator	
E-mailadres	

1. Dyscalculieverklaring

Heeft de leerling een officiële dyscalculieverklaring? Ja/nee

2. Informatie vorig onderwijs

Informatie en/of verklaringen uit het voorafgaand onderwijs inzake de beperking van de leerling. Korte beschrijving van de maatregelen die zijn genomen inzake onderwijs en toetsing.

Bijvoorbeeld score eindtoets basisschool, informatie/score (IQ) testen, informatie uit LVS, rapport etc. Heeft leerling remedial teaching/andere extra ondersteuning gehad? Ook informatie uit de dyscalculieverklaring kan hier beschreven worden.

--

3. Analyse vaardigheden leerling

Een korte beschrijving van de analyse over de (on)haalbaarheid van de standaard rekendoelen op 2F of 3F.

Het maken van een nul-meeting is een uitgangspunt om de vooruitgang (of stagnatie) van de leerling te monitoren en te beschrijven, toetsresultaten, informatie uit LVS etc. kunnen hier ook genoemd worden. Een verwijzing naar de stadia uit het protocol ERWD kan hierbij handig zijn.

--

4. Voorbereiding op ER-toets

Een korte beschrijving van het gerichte traject als voorbereiding op de ER-toets.

Bijvoorbeeld extra rekenles naast de reguliere rekenles, bijles, RT, huiswerkopdrachten. Het gaat hierbij om de extra inspanning van zowel school als leerling.

--

5. Verklaring

Een verklaring dat de leerling kiest voor de aangepaste rekentoets, dat hij op de hoogte is van het feit dat dit leidt tot een aantekening op de cijferlijst en tot beperkingen in de doorstroom, en dat hij toestemming geeft om de gegevens geanonimiseerd te gebruiken voor onderzoek door het CvTE met inachtneming van de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

Datum	
Plaats	
Naam	
Handtekening <i>(bij leerlingen van 17 jaar of jonger geldt een verklaring van de ouder/verzorger)</i>	

Bijlage 3

CHECKLIST REKENPROBLEMEN DYSCALCULIE

Betreft leerling..... Klas..... Naam
docent..... Datum.....

Vak: wis / rek / ec / nask / sk / ak / bi / .....

Wat is het gemiddelde cijfer van deze leerling voor jouw vak? .....

Wat is het klassengemiddelde? .....

Hoe scoort de leerling op inzichtvragen? .....

De leerling heeft met name moeite met (meerdere antwoorden mogelijk):

- 1 Domein Getallen : tafelsommen, + , - (zonder rekenmachine)
- 2 Domein Verhoudingen : procenten en breuken
- 3 Domein Meten Meetkunde : tijd, maten, 3D-inzicht
- 4 Domein Verbanden: aflezen en interpreteren tabellen en grafieken

Wat is volgens jou de oorzaak van de problemen?

.....
.....

Welke indruk heb je van de huiswerkaanpak en leerstrategie van deze leerling voor je vak?

.....
.....

Welke hulp heeft de leerling tot nu toe van je gehad?

.....
.....

Wat valt je nog meer op bij het rekenen van deze leerling?

.....
.....

Als het mogelijk is, graag een kopie van gemaakte so's en proefwerken bijvoegen waar rekenproblematiek zichtbaar is.

Bijlage 4

**TOESTEMMINGSBRIEF OUDER(S) / VEZORGER(S) EN LEERLING VOOR DEELNAME
ER-TOETS**

Willemstad, ...

Hierbij geven wij (leerling en ouder(s)/verzorger(s)) toestemming voor deelname aan ER-toets.

Naam leerling :

Klas:

.....

.....

Naam / namen ouder(s)/verzoegers:

.....

Handtekening leerling:

Handtekening(en) ouder(s)/verzorger(s) :

.....

.....

.....